

En plädering för utländska adoptivbarns rätt att få behålla sin ursprungsidentitet

Tobias Hübinette

Institutionen för orientaliska språk, Stockholms universitet

URL: <http://www.immi.se/aom/2005/artiklar2005/hubinette.htm>
Aktuellt om Migration, 2005:2

Sverige är med sina 45 000 utlandsfödda adoptivbarn världens ledande mottagarland på det internationella adoptionsområdet i proportion till den inhemska befolkningen.[1] Sverige kan likaså uppvisa en lång historia av att ta emot utlandsfödda barn för adoption som går tillbaka ända till 1930-talet, vilket också gör landet unikt i ett internationellt adoptionssammanhang. Den internationella adoptionen av utländska adoptivbarn till Sverige har med andra ord pågått i långt över ett halvt sekel, och är vid det här laget både en allmänt socialt accepterad metod att skaffa barn på liksom en genom lagar och praxis statligt sanktionerad och legitimerad verksamhet. Det torde vara rimligt att utgå ifrån att Sveriges dominerande ställning inom det internationella adoptionsområdet även gjort att landet närmast automatiskt har utvecklats till ett föredöme för tillvaratagandet av utländska adoptivbarns rättigheter. Lika rimligt vore väl också att argumentera för att Sveriges världsledande position åtminstone borde förpliktiga till just detta, nämligen att stå som modell för värnandet av internationellt adopterades rättigheter. Den allmänna synen både inom och utom landet har nog fram tills helt nyligen varit att så också är fallet utan att någon egentligen undersökt saken mer i detalj. Med utgångspunkt från just Sverige som världsledande adoptionsland, föreställningen om Sverige som det förlovade landet för utlandsfödda adoptivbarns rättigheter samt det nya barnperspektiv som slog igenom vid slutet av förra seklet, kommer jag här att reflektera kring och plädara för utländska adoptivbarns rätt att få behålla sin ursprungsidentitet i form av ursprungsnamn och ursprungligt födelsedatum och registrering av korrekt födelseort och biologiska föräldrar i svensk folkbokföring.

Juridisk bakgrund

Synen på barn och barns rättigheter har sedan slutet på 1900-talet genomgått ett fundamentalt paradigmskifte som gjort sig märkbart inom alla discipliner. Tidigare betraktades barns eventuella rättigheter som närmast oupplösliga med familjens och samhällets som sådana, men sedan 1970-talets andra hälft har barnet alltmer kommit att

framträda som ett eget autonomt subjekt. Intressant nog verkar denna utveckling ha gått hand i hand med framväxandet av kvinnors rättigheter framburna av den andra vågens feminism från och med slutet på 1960-talet och kodifierat i FNs kvinnokonvention från 1979, samt med en likaledes ny syn på djur som varandes unika varelser med egna specifika rättigheter. Sociologerna Alan Prout och Allison James (1997) har på ett förtjänstfullt sätt sammanfattat detta nya paradigm på följande sätt: barnet och barndomen betraktas som en social konstruktion, att vara barn ses som att tillhöra en social grupp eller klass på samma sätt som att vara kvinna eller arbetare, barnets värld och barnkulturen tillskrivs ett värde i sig, och barn anses aktivt skapa sina egna liv. Det är i samband med detta paradigmskifte som uttryck som barnperspektiv, barnets bästa och barnets rättigheter har getts en ny mening och innebörd, och enligt Gunilla Halldén (2003) har detta inte bara lett till att barnet har hamnat i centrum från att tidigare ha setts som perifer och marginell, utan också till att barndomen och allt som rör barn plötsligt har omvandlats till en ideologisk och omstridd arena från att tidigare ha varit en relativt neutral sådan.[2]

Vad gäller adoption, är det viktigt att komma ihåg att det finns olika sätt att adoptera på i ett antropologiskt perspektiv. Adoption som social och kulturell praktik har antagligen förekommit i alla kulturer och inom alla civilisationer oavsett tid och rum. Gemensamt för alla dessa adoptionsinstitut, är att de vanligtvis har ägt rum inom ett större släktsammanhang med faktiska eller upplevda biologiska band mellan adopterad och adoptant, att kontakten mellan den adopterade och de biologiska föräldrarna har upprätthållits, samt framför allt att adoptivbarnets ursprungsidentitet inte har förändrats och suddats ut helt. Detta gör att det är dagens moderna västerländska sätt att adoptera utanför familjen med avbruten kontakt mellan adoptivbarn och biologiska föräldrar och med byte av identitet i folkbokföringen som framstår som avvikande och annorlunda i ett historiskt och globalt perspektiv. Den amerikanska feministen Mary Kathleen Benet (1976) menar att framväxten av dagens västerländska adoptionsinstitut kan ses som en kompensation för den agrara storfamiljens upplösning till förmån för den urbana kärnfamiljen. Claudia Fonseca (2002) har med Brasiliens kåkstäder som exempel visat att det bland fattiga utanför Väst finns andra sätt att ta hand om sådana barn som i länder som Sverige normalt skulle ha tagits ifrån sina föräldrar av myndigheterna för att adopteras bort.

I ett juridiskt perspektiv har både svensk och internationell lagstiftning rörande barn sitt ursprung i första hälften av förra århundradet, men det var inte förrän i slutet på 1900-talet som barnrätten utvecklades till ett självständigt rättsområde. Sveriges adoptionslagstiftning härrör

från 1917 och rörde då av naturliga skäl inhemsk nationell adoption av svenskfödda barn. Denna lagstiftning drevs av samhällets behov av att lösa problemet med det ökande antalet utomäktenskapliga barn snarare än av omsorg om barnets bästa. Från 1918 och fram tills idag har omkring 45 000 inhemska adoptioner borträknat släkt- och styvbarnsadoptioner genomförts av svenskfödda barn (Landerholm, 2003). Det är dock de 45 000 adopterade från i huvudsak länder utanför Väst förutom omkring 2–3000 judiska och finska barn som ankom till Sverige mellan åren 1939–45, som generellt mest förknippas med adoption. De första icke-vita och icke-västerländska adoptivbarnen anlände till Sverige från och med 1950-talet, och idag dominerar dessa fullständigt den svenska adoptionsverksamheten då inte mer än 20–30 inhemska adoptioner genomförs årligen att jämföras med närmare tusen internationella.

Fram tills 1958 års lagändring då stark adoption infördes gällde svag adoption i Sverige, det vill säga att en fortsatt familjerättslig relation kvarstod mellan adoptivbarnet och den biologiska familjen vad beträffar underhåll och arv (Ewerlöf, Sverne & Singer, 2004). Stark adoptionsrätt stärktes ytterligare 1970 genom att adoptivföräldrars möjlighet att upphäva adoptionen då togs bort. År 2004 hävdades slutligen möjligheten för adoptivbarn att ingå äktenskap eller partnerskap med adoptivsyskon eller adoptivföräldrar, och därmed kan full likställdhet idag sägas råda mellan adopterade och biologiska barn.[3] Den svenska adoptionslagstiftningen har med andra ord på ett illustrativt sätt följt det sena 1900-talets allmänna förskjutning och paradigmskifte från ett föräldra- till ett barnperspektiv. På internationell nivå avspeglar sig samma utveckling i tillkomsten av FNs konvention om barnets rättigheter från 1989 och av Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner från 1993. Ett problem med dessa konventioner är dock att de är skrivna i en universalistisk anda som lätt urartar till tomma och generella fraser, samt att de huvudsakligen avspeglar västerländska traditioner och värderingar vilket till exempel har fått Sydkorea att avstå från att underteckna Haagkonventionen om internationell adoption med motiveringen att den de facto är pro-internationell adoption trots allt tal om subsidiaritetsprincipen och bland annat skulle tvinga landet att ta bort de begränsande årliga kvoter som infördes vid slutet av 1980-talet. Med bakgrund av detta till synes närmast utopiska tillstånd vad gäller svensk adoptionslagstiftning kan det tyckas som att utländska adoptivbarns rättigheter i Sverige idag tillgodoses på ett tillfredställande sätt. Stark adoption råder, jämställdhet gäller mellan adoptivbarn och biologiska barn, alla adoptioner ska genomföras till fördel för barnet, och Sverige har både ratificerat Barnkonventionen

som innehåller flera artiklar om adoption och Haagkonventionen om internationell adoption.

Ny syn på utlandsadopterade

De senaste åren har dock föreställningen om Sverige som det land i världen som bäst tillvaratar utländska adoptivbarns rättigheter börjat naggas i kanten. Denna utveckling kan sägas ha ägt rum på tre nivåer. För det första har vuxna utlandsadopterade börjat höja sina röster i den svenska offentligheten och berättat om sina erfarenheter, samt öppet kritiserat den svenska adoptionspolitiken och internationell adoption som sådan.[4] Dessa vuxna utlandsadopterade har berättat om känslor av socialt utanförskap och själslig ensamhet, av att aldrig passa in och alltid behöva vara till lags, och av att ha blivit lurad och bestulen på ett liv, vilka sällan hörs bortanför den rosenskimrande tillstånd och alla räddningsfantasier som annars omger det internationella adoptionsområdet. För det andra har en statlig adoptionsutredning med det explicita syftet att stärka barnets rätt i adoptionsprocessen konstaterat stora brister i svensk adoptionspraxis, vilket i sin tur resulterade i en proposition från regeringen, proposition 2002/03:53, som antogs i riksdagen i oktober i år och som förhoppningsvis kommer att få vittgående konsekvenser för framtiden (SOU 2003: 49). Det bör nämnas att denna utredning tillsattes i kölvattnet efter den så hårt kritiserade så kallat homoadoptionsutredningen som så öppet drevs av vuxnas rätt till att få bli föräldrar (SOU 2001: 10).[5] Adoptionsutredningens slutsatser är framför allt att internationell adoption alltför ofta urartar i barnstöder och människohandel, samt att internationell adoption inte får vara någon form av biståndsverksamhet. För det tredje har ny svensk adoptionsforskning kommit fram som visar att en skrämmande stor andel av de utländska adoptivbarnen tampas med svåra psykosociala problem, resultat vilka närmast har diskvalificerat och inkompetensförklarat all tidigare svensk adoptionsforskning (Hjern, Lindblad & Vinnerljung, 2002; Lindblad, Hjern & Vinnerljung, 2003; Rooth, 2001). Forskarna har med bakgrund av sina resultat som bland annat påvisar omfattande rasism och diskriminering gentemot och oroväckande höga självmordstal bland utlandsadopterade frågat sig om det överhuvudtaget är barnets bästa att adopteras internationellt. Det finns med andra ord goda skäl att ifrågasätta internationell adoptions hela existens med bakgrund av det pris som internationellt adopterade får betala i form av psykisk ohälsa och social problematik.[6]

Själv har jag identifierat ett antal frågeställningar som alla i grunden ifrågasätter om det verkligen är barnets bästa som står i centrum för den internationella adoptionsverksamheten: Är det barnets bästa att så fullständigt bryta kontakten med de biologiska föräldrarna i ursprungslandet trots dagens internationella kommunikationsmöjligheter, och med bakgrund av hur mycket som görs för att både svenskfödda adoptiv- och fosterbarn ska kunna behålla kontakten med sin biologiska familj? Är det barnets bästa att undanhålla eller förfälska informationen om de biologiska föräldrarna samt splittra syskonpar eller syskongrupper, och när barnen väl är splittrade varför meddelas de då inte om varandras existens eller får hjälp att lokalisera varandra? Är det barnets bästa att låta ensamstående få adoptera trots att forskning visar att både barn till ensamstående adoptanter och till ensamstående föräldrar löper högre risker att som vuxna utveckla psykosociala problem jämfört med barn som har två föräldrar? Är det barnets bästa att så abrupt byta kultur, språk och matvanor med bakgrund av ny forskning som påvisar den avgörande vikten av att bibehålla både det pre- och neonatala och det sensoriska minnet intakt för den framtida språkliga och kognitiva utvecklingen och för både det fysiska och det psykiska välbefinnandet? Är det barnets bästa att adoptivföräldrar får ekonomiskt bidrag till adoptionen för att höja nativiteten i landet, medan utländska adoptivbarn inte får något som helst ekonomiskt stöd till att som vuxna söka sina biologiska föräldrar eller resa tillbaka till ursprungslandet? Slutligen, är det barnets bästa att ge utländska adoptivbarn tillväxthormoner bara för att de avviker från den svenska somatiska normen? Bakgrunden till står att finna i den tidiga pubertetsdebut som kunnat konstateras hos många utländska adoptivbarn, och som anses bero på det abrupta bytet till animaliedominerad svensk kosthållning vilket framför allt triggar tidig menarche hos flickor och därmed leder till kortväxthet (Proos, 1992).

Enligt Johanna Schiratzki (2002) finns det inom barnrätten en grundläggande motsättning mellan autonomi och paternalism, och med bakgrund av ovanstående exempel ter det sig som närmast övertydligt att om det är några som blir paternaliserade så är det just utländska adoptivbarn vilka heller aldrig verkar upphöra att betraktas och behandlas som barn även när de blivit vuxna. I stället för att respektera utländska adoptivbarns rättigheter har det som synes snarare handlat om att pådyvla dessa en mängd skyldigheter som inte bara innebär att tillfredställa adoptivföräldrarnas behov och känslor och dessutom känna tacksamhet och lycka för att få komma till Väst, utan också att tillfredställa den svenska självbildens behov av att känna sig som den internationella solidaritetens, antirasismens och mångkulturalismens bålverk i världen. Bland alla de ovan nämnda

trängande problemområden där utländska adoptivbarns rättigheter kränks och åsidosätts i dagens Sverige, har jag av utrymmesskäl här valt att koncentrera mig på ett i sammanhanget relevant och konkret exempel från den svenska adoptionsverkligheten som återigen närmast på ett övertydligt sätt avspeglar dels hur utlandsfödda och svenskfödda barn värderas olika och ges olika rättigheter, och dels hur adopterade och adoptivföräldrar representerar skilda intressen, nämligen frågan om hur utländska adoptivbarns ursprungsnamn, ursprungliga födelsedatum, födelseort och biologiska föräldrar regleras i svensk folkbokföring.

Rätten att få behålla ursprungsidentiteten

Låt oss börja med att diskutera utländska adoptivbarns rätt att få behålla ursprungsnamnet, för att därefter övergå till rätten att få behålla det ursprungliga födelsedatumet och få den korrekta födelseorten och de biologiska föräldrarna registrerade i svensk folkbokföring. Frågan om bevarandet av ursprungsnamnet kontra adoptivföräldrars allmänna preferens för att vilja byta till svenska namn är den kanske mest kontroversiella frågan vad gäller utländska adoptivbarns ursprungsidentitet. Inget utlandsfött adoptivbarn har mig veterligen någonsin anlänt till Sverige utan fullständiga för- och efternamn, och i de flesta fall också med ett eller flera mellannamn, men trots detta säger min uppskattning att uppemot 75–85% av alla adoptivföräldrar helt eller delvis väljer att ta bort ursprungsnamnet.[7] Barnkonventionens artikel 8:1 säger just att konventionsstaterna åtar sig att respektera barnets rätt att behålla sin identitet innefattandes namnet, och inom etnicitetsforskningen anses ett byte av namn som ett av de grövsta psykologiska övergrepp som överhuvudtaget kan göras gentemot en människa (Harrison, 1990).[8]

Den svenska namnlagen stipulerar att adoptivbarn automatiskt förvärvar adoptivföräldrarnas efternamn där adoptivmoderns efternamn har företräde, samt att för- och mellannamn kan bytas ut med undantag av ett av dessa (Sverne Arvill & Svensson, 2003). Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (1997) rekommenderar dock idag att adoptivföräldrar behåller adoptivbarnets ursprungsnamn samtidigt som de är fria att lägga till hur många och vilka svenska namn som helst inklusive nytt tilltalsnamn efter egen önskan. Trots det juridiska skyddet av ett av ursprungsnamnen och trots den svenska adoptionsmyndighetens uttryckliga rekommendation, så byter ändå majoriteten av adoptivföräldrar fortfarande regelmässigt ut delar av eller hela ursprungsnamnet. [9] Det brukar heta att adoptivföräldrar helt eller delvis tar bort ursprungsnamnet för att undvika

diskriminering och "invandrarstigmatisering" av adoptivbarnet, trots att modern forskning visar att barn mycket tidigt lystrar till både sitt modersmål och sitt tilltalsnamn. I själva verket misstänker jag att adoptivföräldrar ändrar ursprungsnamnet i första hand för att markera att barnet nu är deras och dessutom svenskt, snarare än för att skydda dessa mot rasism. Det kan väl aldrig vara fel att ha dubbla namnuppsättningar och både heta José González och Sung-duk Park eller Nils Johansson och Anna Bäckström, det vill säga att både ha fullständiga colombianska respektive koreanska namnuppsättningar plus svenska sådana?[10]

Födelsedatumet är liksom namnet i de flesta kulturer något som omges med en närmast helig aura, och som anses starkt knutet till en människas karaktär och personlighetsdrag att döma av astrologins närmast universella förekomst på jorden. Den fundamentala vikten av vetenskapen om och registrering av det exakta födelsedatumet för det enskilda barnet finns inskriven i FNs konvention om barnets rättigheter, artikel 7: 1, som säger att barnets skall registreras omedelbart efter födelsen. Den absoluta majoriteten av de barn som numera anländer till Sverige för internationell adoption har sitt rätta födelsedatum väl dokumenterat och naturligtvis registrerat i ursprungslandet. Trots detta är det i Sverige tillåtet att ändra utländska adoptivbarns födelsedatum efter ankomsten, och kanske uppemot 25-35% av alla adoptivföräldrar väljer också att göra detta. Orsaken sägs vara dels att barnets födelsedatum helt enkelt inte alltid stämmer i verkligheten på grund av bristfällig åldersbestämning i ursprungslandet, och dels att underlätta för adoptivföräldrarnas planering av föräldraskapet då ju adoptivbarns ankomst per definition omöjligt kan förutsägas och därmed kan störa dessas livssituation och påverka mer eller mindre ogynnsamma tidpunkter för dagis- och skolstart eller erhållande av barnbidrag och föräldrapenning. Min kvalificerade gissning är att de flesta födelsedatumsändringar som görs, utförs för att underlätta adoptivföräldrarnas liv snarare än att respektera barnets exakta födelsedatum. Jag anser därför att utländska adoptivbarns ursprungliga födelsedatum inte ska kunna ändras, och att adoptivföräldrar därmed helt enkelt får finna sig i att deras livsplanering kan störas på grund av adoptionen.

Födelseorten är liksom födelsedatumet i de allra flesta fall väl känd för dagens internationellt adopterade, och dess fundamentala associationer till rötter och ursprung torde vara minst lika universella som födelsedatumets betydelse för identitet och karaktär. Att uppge rätt födelseort till svensk folkbokföring är minst lika lagstadgat som att uppge de biologiska föräldrarna, men trots detta slarvas det betydligt med registreringen av utländska adoptivbarns korrekta födelseort.

Många adoptivföräldrar tenderar nämligen att uppge ursprungslandets huvudstad eller den stad där barnet befann sig vid adoptionen, medan andra till och med registrerar fel födelseland.[11] Det har sagts att denna oförmåga att uppge korrekt födelseort som kanske gäller för uppemot 35–45% av alla adoptivföräldrar beror på okunskap om ursprungslandet och språkproblem, det vill säga det är inte alltid så lätt att som i Koreas fall skilja mellan städerna Cheonju och Cheongju, och heller inte alltid att utläsa vad adoptionsdokumenten egentligen säger om födelseorten då de ofta kan vara översatta till bristfällig engelska. Min misstanke är dock snarare att denna utbredda oförmåga att registrera korrekt födelseort och till och med födelseland från adoptivföräldrarnas sida handlar om slarv och nonchalans gentemot adoptivbarnets ursprung, med andra ord vem bryr sig i egentligen om i vilken "tjingtjong-stad" eller i vilken "bananrepublik" som barnet föddes i? Adoptivföräldrarna till de enligt Statistiska centralbyrån 30 i Nordkorea födda adoptivbarnen, kan säkert kan skratta åt sitt eget misstag i hastigheten i samband med adoptionen när deras barn skulle folkbokföras, men med dagens geopolitiska situation och Västs krig mot terrorismen där Nordkorea pekats ut som en del i "ondskans axel" kanske det inte alltid är så roligt och än mindre speciellt praktiskt för de adopterade själva att i sitt pass som vuxna ha en sådan "skurkstat" registrerad som födelseland när de vill åka på semester till USA?[12]

Liksom för födelsedatumet och födelseorten, har de allra flesta av dagens utländska adoptivbarn god dokumentation inte bara om de biologiska föräldrarna utan också ofta om hela den biologiska släkten. Samma artikel 7:1 i Barnkonventionen som skyddar barns rätt till ett födelsedatum, talar också om barns rätt att få och ha vetskap om sina föräldrar. Artikel 8:1 talar dessutom om barns rätt att få behålla sin ursprungsidentitet i form av släktförhållanden. Med undantag för donatorer i samband med konstgjord befruktning, är den svenska lagstiftningen om registrering av biologiskt föräldraskap i folkbokföringen otvetydig, det vill säga de biologiska föräldrarna ska såvida de är kända ges rättslig status som sådana genom att registreras oavsett om barnet är skiljt från dessa och lever i foster- eller adoptivhem, och det är väl bekant hur mycket energi som läggs ned vid faderskapsutredningar gällande svenskfödda barn. Faktum är dock att 85–95% av adoptivföräldrar på adoptionsbyråernas uttryckliga uppmaning vägrar att registrera de biologiska föräldrarna i svensk folkbokföring trots att dessa som sagt är kända för den absoluta majoriteten av dagens utländska adoptivbarn, och trots att ingen idag antagligen skulle komma på tanken att vägra uppge namnen på dessa för svenskfödda adoptivbarn.

Bakgrunden till denna massiva civila olydnadskampanj är att adoptionsbyråerna och adoptivföräldrarna hävdar att de vill skydda de biologiska föräldrarnas integritet och anonymitet, och hänvisar därför till sekretesslagen. Min gissning är dock att det snarare handlar om mer eller mindre dold rasism för att markera att adoptivbarnet nu är deras, samt det möjligen förnedrande tillståndet att behöva inse och än mer tvingas "ståta" med i folkbokföringen att ens utländska adoptivbarns biologiska föräldrar för det första kanske bara var 17–18 år gamla vid födseln förutom att de sannolikt var fattiga arbetare, samt att de helt enkelt bär sådana "blattenamn" som Félipe, Gebre, Gayathri, Ahmed eller Hwa-soon.[13] Intressant nog uttalade sig både före detta socialminister Ingela Thalén och högste ansvarige för svensk folkbokföring i ett radioprogram mycket kritiskt mot detta fenomen att adoptionsbyråerna uppmanar sina klienter att vägra uppge och registrera sina utländska adoptivbarns biologiska föräldrar.[14] Thalén var skarpast i sin kritik, och hon gick så långt som att hävda att rasistiska och koloniala föreställningar låg bakom detta beteende hos adoptivföräldrarna, samtidigt som hon konstaterade att man från myndighetshåll tyvärr inte kan göra särskilt mycket åt situationen.

Min slutsats blir därför med utgångspunkt från ovanstående exempel på hur utländska adoptivbarns rätt att få behålla ursprungsnamn och ursprungligt födelsedatum och få korrekt födelseort och biologiska föräldrar registrerade i svensk folkbokföring så flagrant åsidosätts fastän lagbrott i vissa fall begås, att internationell adoption åtminstone inte i Sverige äger rum med barnets behov och barnets bästa i centrum trots att all lagstiftning och alla policydokument utger sig för att göra detta. Utländska adoptivbarns rätt att få behålla sin ursprungsidentitet tillgodoses med andra ord inte i världens ledande adoptionsland, vilket i förlängningen innebär att barns rättigheter kränks i det land som ser sig som världens moraliska samvete samtidigt som det nya sättet att se på barn verkar ha passerat obemärkt förbi det internationella adoptionsområdet. I stället ter det sig som uppenbart att det är adoptivföräldrarnas åsikter och önskingar som tillvaratas på samma sätt som att hela den internationella adoptionsverksamheten i realiteten handlar om vuxnas rätt till föräldraskap trots att rätten att bli förälder inte finns kodifierad i någon internationell konvention. Prospektiva adoptivföräldrar får som bekant välja mellan allt ifrån ursprungsland och "ras", till ålder, kön och eventuellt handikapp. Dessutom handlar internationell adoption i förlängningen enbart om vissa vuxnas rätt till föräldraskap medan andra vuxna fräntas sitt föräldraskap, i praktiken rikas rätt till fattigas barn och Västs rätt till "Tredje världens" barn. Självt hävdar jag i stället med emfas utländska adoptivbarns rätt till den egna historien och det egna minnet i form av ursprungsidentitetens bibehållande i svensk folkbokföring. Jag anser

således att adoptivföräldrars nuvarande rätt att få ändra ursprungsnamn och ursprungligt födelsedatum och deras vägran att registrera korrekt födelseort och biologiska föräldrar omedelbart ska upphävas och motarbetas till förmån för tydligare riktlinjer och skrivningar vad gäller folkbokföring av utländska adoptivbarn.

Referenser:

Benet, Mary Kathleen. 1976. *The politics of adoption*. New York: The Free Press.

Dahlquist, Gisela. 2000. "Vad får man – och vad bör man?". Ingrid Råberg (red.), *Bot för barnlöshet? En bok om forskningens dag 2000*, 45–56. Umeå: Medicinsk-odontologiska fakulteten, Umeå universitet.

Ewerlöf, Göran, Tor Sverne & Anna Singer. 2004. *Barnets bästa. Om föräldrars och samhällets ansvar*. Femte upplagan. Stockholm: Norstedts juridik.

Fonseca, Claudia. 2002. "The politics of adoption: Child rights in the Brazilian set-ting". *Law & Policy* 24 (3): 199–227.

Halldén, Gunilla. 2003. "Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp". *Pedagogisk Forskning i Sverige* 8 (1–2): 12–23.

Harrison, Simon. 1990. *Stealing people's names. History and politics in a Sepik river cosmology*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hjern, Anders, Frank Lindblad & Bo Vinnerljung. 2002. "Suicide, psychiatric illness, and social maladjustment in intercountry adoptees in Sweden: A cohort study". *Lancet* 360 (9331): 443–448.

Landerholm, Lotta. 2003. *Adopterad. Lämnad. Vald. Och sen?*. Stockholm: Alfabeta Anamma.

Lindblad, Frank, Anders Hjern & Bo Vinnerljung. 2003. "Intercountry adopted children as young adults – A Swedish cohort study". *American Journal of Orthopsychiatry* 73 (2): 190–202.

Proos, Lemm A. 1992. *Growth and development of Indian children adopted in Sweden*. Uppsala: Uppsala universitet.

Prout, Alan & Allison James. 1997. "A new paradigm for the sociology of children". Alan Prout & Allison James (red.), Constructing and reconstructing childhood. Contemporary issues in the sociological study of childhood, 7–33. London: Routledge/Falmer.

Rooth, Dan-Olof. 2001. "Adopted children in the labour market – Discrimination or unobserved characteristics". International Migration 40 (1): 71–98.

Schiratzki, Johanna. 2002. Barnrättens grunder. Lund: Studentlitteratur.

SOU 2001: 10. Barn i homosexuella familjer. Stockholm: Fritzes.

SOU 2003: 49. Adoption – till vilket pris?. Stockholm: Fritzes.

Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor. 1997. Internationella adoptioner. Handbok för socialnämnder. Stockholm: Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor.

Sverne Arvill, Ebba & Agnetha Svensson. 2003. Adoption. Stockholm: Norstedts juridik.

Noter:

[1] Siffrorna är hämtade från Statistiska centralbyråns Flergenerationsregister och Statens nämnd för internationella adoptionsfrågors årliga statistik. På samma sätt är Korea likt en spegelbild av Sverige det land i världen som adopterat bort flest barn för internationell adoption; 155 000 sedan 1953 varav knappt 10 000 hittas i Sverige.

[2] Utifrån detta nya barnperspektiv skulle det till exempel för utländska adoptivbarns del kunna gå att hävda sådana radikala ståndpunkter som rätten att få vara föräldralös och stanna på institution och ta hand om varandra i stället för att behöva adopteras och tvångsförflyttas till ett främmande land, rätten att få företräda sig själv och både kunna avgöra och upphäva en eventuell adoption, och rätten att få utveckla sig utifrån sina egna förutsättningar efter adoptionen och slippa tvingas knyta an till adoptivföräldrarna och assimilera sig i mottagarlandet.

[3] De enda undantagen från full jämställdhet skulle i så fall vara Riddarhusets särbehandling av adoptivbarn där dessa införs i Adelskalendern med markeringen "adop" och att deras avkomlingar ej införs överhuvudtaget, samt att en annan bedömning kan göras vid

sexualbrott, det vill säga att förbudet mot "sexuellt umgänge med avkomling" inte helt innefattar adoptivbarn.

[4] Se bland annat tv- och radiodokumentärerna En gång var jag korean (SVT2 020410), Sveket mot de adopterade (SVT1 020411), Barn till varje pris (SVT1 020418), Varför är jag här? (SR1 020413) och Utsatta barn (SR1 020420), antologin Hitta hem: Vuxna adopterade berättar (Ordfront, 2003), och artiklarna "Stoppa rasismen mot adopterade" (Aftonbladet 030926), "Annorlundaheten tung att bära" (Göteborgs-Posten 031022), och "Känslan av att aldrig passa in" (Västerbottens-Kuriren 040909).

[5] För att inte tala om debatten kring och lagstiftningen rörande konstgjord befruktning och IVF-tekniker för homosexuella som om möjligt än mer tydligare genomsyras av vuxnas rätt till barn. Se Ds 2004: 19. Föräldraskap vid assisterad befruktning för homosexuella. Andra grupper som hakat på de homosexuellas framgångar och börjat utgöra en allt större del av de som adopterar internationellt är psykiskt och fysiskt handikappade, ensamstående kvinnor i medelåldern och par där mannen i vissa fall varit ända upp till 65 år gammal.

[6] En intressant parallell till detta är Gisela Dahlquist (2000) som problematiserar och ifrågasätter konstgjord befruktning och IVF-försök då hon anser att vuxnas rätt till föräldraskap inte kan få väga mer än IVF-barns rätt att få födas friska och få vetskap om sitt ursprung mot bakgrund av de konstaterade överrisker som finns för olika former av missbildningar och det faktum att de flesta bedömare anser att endast en minoritet av de barn som tillkommit genom konstgjord befruktning någonsin kommer att få vetskap om sin biologiska bakgrund i framtiden.

[7] Denna och följande uppskattade procentsatser är helt mina egna, och bygger både på kunskaper om min egen och bekanta utlandsadopterades situation, men också på mångårig erfarenhet av att hjälpa adopterade att ta reda på sitt korrekta födelsedatum, hitta sina biologiska föräldrar, och att byta till rätt födelseort och ta tillbaks ursprungsnamnet i folkbokföringen.

[8] Samma perspektiv på namnbyte som djupt kränkande för en människa har etnologen Charlotte Hagström vid Lunds universitet som för närvarande skriver en bok om namn: Vad är ett namn? En kulturvetenskaplig undersökning av namnets betydelse för personlig och kulturell identitet. Det är i sammanhanget värt att notera att i Sverige byter man normalt inte ens namn på husdjur, och "exotiska" djur som islandshästar och afrikanska och asiatiska elefanter ges

närmast utan undantag namn på isländska, swahili, thailändska eller hindi.

[9] Det ska dock nämnas att en rörelse mot att återta ursprungsnamnet numera är tydligt skönjbar bland vuxna utlandsadopterade, och där adoptivföräldrars en gång i tiden måhända naiva beslut att ta bort hela ursprungsnamnet nu i efterhand ofta ställer till det rejält i form av höga avgifter och besvärliga provningar.

[10] Faktum är att Australien nyligen reviderade sin adoptionslagstiftning och införde förbud mot att ta bort något ursprungsnamn för utlandsfödda adoptivbarn, utan att för den skull förbjuda australiensiska föräldrar att lägga till "australiensiska" namn. Australien anses allmänt bland adopterade själva vara det land som kan uppvisa västvärldens mest progressiva adoptionslagstiftning vad gäller värnandet om adoptivbarns rättigheter. Orsaken till detta står att hitta i landets osedvanligt mörka adoptionshistoria med tiotusentals gatubarn från Storbritannien som under flera sekel skeppades till Australien för att befolka den avlägsna kolonin och helt tvingades byta ursprungsidentitet, och det likaledes traumatiska kulturmord som tusentals aboriginiska barn som adopterades in i vita australiensiska familjer utsattes för tills helt nyligen.

[11] Utlandsfödda adoptivbarn har till och med i vissa fall registrerats som födda i Sverige!

[12] Nordkorea adopterar med andra ord ej bort sina barn, utan har tvärtom ända sedan 1970-talet kritiserat Sydkorea för just detta.

[13] Det är viktigt att komma ihåg att uppemot 65–75% av dagens adoptivföräldrar tillhör socialgrupp 1, och det går bara att föreställa sig förnedringen för en 45-årig professor vid Stockholms universitet eller för en 51-årig domare vid Högsta domstolen att i svensk folkbokföring behöva "erkänna" en kanske 15-årig flicka från Korea som sitt adoptivbarns biologiska mor, och som dessutom faktiskt kan ha varit professors- eller domardotter.

[14] De skarpa uttalandena gjordes i radiodokumentären Utsatta barn (SR1 020420).